

fronesis - gréc. φρόνησις/fronesis; lat. phronenis – „múdrost', inteligencia“

www v súvislosti s heslom tzv. *Abraxove kamene*, *Abraxas*: v *gnotických* zobrazeniach *Abraxa* kohútia hlava *Abraxa* predstavuje phro „múdrost' a inteligenciu“; pozri *múdrost'*

front - lat. frons > fr. front – „čelo, predná strana“; *priečelie* budovy, zvislého radu budov

fronta - *front*

fronta uličná - *uličná fronta*

frontála - spoločný názov pre stĺpec a rad

frontale - *antependium*

frontalita - z lat. frons – „čelo“; , priečelnosť, predný pohľad, pre ktorý je dielo komponované (pozri *fronta*); často spájaná s dôslednou *symetriou* (*egyptské umenie*, *perzské umenie* z čias *Sasánovcov*, byzantské *ikony* zobrazujúce *Krista*, grécke archaické sochy - pozri *grécke antické umenie*; *maniera greca*); v gréckom *sochárstve* postupné uvoľňovanie sôch *profánneho* charakteru a prechod ku *kontrapostu*, ktorý svojou zaujímavosťou umožňoval viacpohľadovosť; v gréckom umení *frontalita* aj po 4.st.pr.n.l.; *frontalita* súčasťou *architektonického sochárstva* (neopracované časti sôch *katedrálnej výzdoby*), ale aj v súčasnom umení (evokácia sakrálnosti, zdôraznený vzťah výjavu k divákovi); (J.Epstein, G.Rouault, E.Barlach); pozri *kánon frontality*

frontálne osvetlenie - *osvetlenie frontálne*

frontálny - čelný; majúci vzťah k *fronte*

1.obrátený čelom k niekomu; nachádzajúci sa v rovine rovnobežnej s rovinou pozorovateľa (pozri *relief*); pozri *laterálny*; porovnaj *priečelný*

2.týkajúci sa prednej časti hlavy nad očami; čelný

Fronte nuovo delle arti - talianske *neorealisticke* zoskupenie z obdobia po 2.sv.vojne; vydávala časopis *Realismo*; (R. Guttuso, G. Mucchi, A. Pizzinato atď.); pozri *Realizmo*; *skupina*

frontispice/frontispic - z franc. – „čelná strana“; z lat. frontispicium < frons – „čelo“, spicere – „hľadiť“

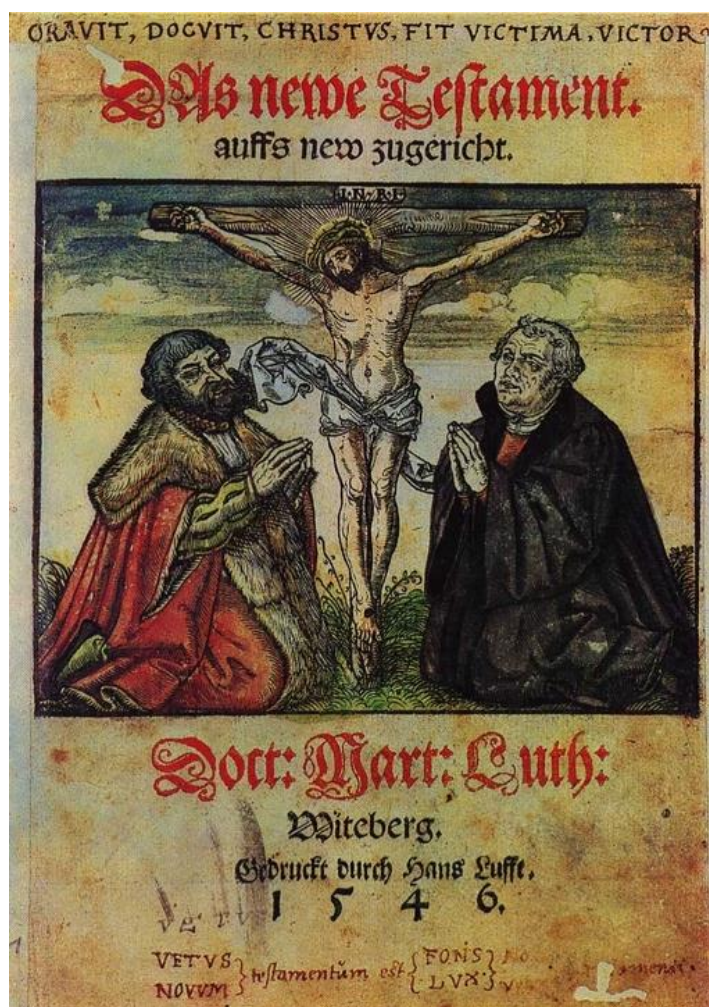
[https://fr.wikipedia.org/wiki/Frontispice_\(livre\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Frontispice_(livre))

1.*štít trojuholníkový* nad stredným *rizalitom*

2.*ilustrácia* na ľavej strane knihy oproti *titulnej strane*, alebo titulná strana v knihe, v 17.-18.st. zvyčajne *medirytinová*; predchodcom frontispicu bola ilustrácia na prvej strane tlačovej strany, označenej *incipit*; cieľ frontispice bol chrániť v neviazanej knihe prvú stránku pred poškodením; medzi sadzbu a frontispice neskoršie vsunutý titulný list, označujúci počiatok knižného textu; pozri *knižné umenie*; *titulná strana*

Slovník cudzích slov: párna stránka oproti titulnému listu *knihy*, zvyčajne s obrázkom, prípadne s reprodukciou, pôvodne aj s cudzojazyčným názvom knihy

www: frontispis je náprotivok titulnej strany, často s nejakou ilustráciou; nasleduje obvykle po patitulu na prvej strane a je vytlačený na druhej strane a na rubu patitulu; vpravo vedľa frontispisu je titulný list knihy s titulnou stranou napravo od frontispice; frontispis vznikol v začiatkoch kníhtlače; v 17.st. niesol často rytinu a neskoršie obrázok; obrázok frontispicu nebol podpísaný, ale často namiesto toho mal autogram autora; v súčasnosti býva frontispis prázdny, ale môžu byť na ňom aj informácie o autorovi, o nakladateľovi a pod.; v *bibliofilských* tlačiarňach býva využitý pre *grafiku*

L. Cranach ml.: Martin Luther a kurfiest Saský (titulná strana Lutherovho prekladu Nového zákona do nemčiny, 1546)

Passio domini nostri Jesu. ex hierony

mo Paduano, Dominico Mancino, Sedulio, et Bapti-
sta Mantuano, per fratrem Heliodonium colle-
cta, cum figuris Alberti Dureri
Rona Pictonis.

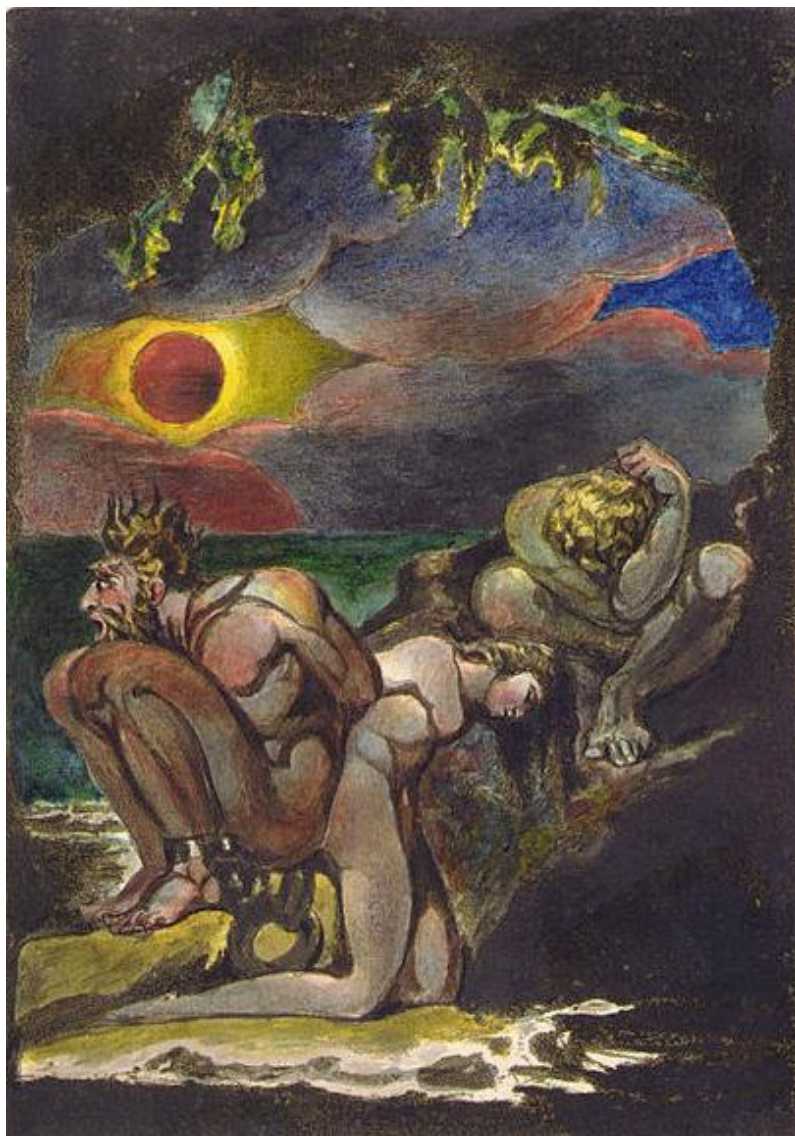

¶ Has ego crudeles homo pro te perfero plagas
Atque meo morbos sanguine curo tuos.
Vulneribusque meis tua vulnera, mortemque mortem
Tollo deus pro te plasmate factus homo.
Tuque ingrate mihi pungis mea stigmata culpis
Sæpe tuis, noxa vapulo sæpe tua.
Sat fuerit, me tanta olim tormenta sub hoste
Iudæo passum, nunc sis amice quies.

A. Dürer: Titulná strana série Veľké pašie (1510)

A. Vesalius: Frontispice spisu „De Humanis Corporis Fabrica“ (16.st.)

W. Blake: Frontispice z básne Predstavy dcér Aklbionu (1793)

frontispitum - Slovník cudzích slov: vnútorná plocha štítu na *priečeli* stavieb vymedzená *rímsami*, v *antických chrámoch* vyzdobená *reliéfmi* a plastikami; vnútorné pole *portálu*; *tympanón*

Marcus Aurelius skladá votum na chrám Jupitera (basreliéf, r.161-180)

frontón - z lat. frons – „čelo“

Slovník cudzích slov: priečelný *štít* (v tvare trojuholníka alebo oblúka) bez okien nad oknom, *portálom* ap.; vymedzený (v klasickej forme) *kladím*, *rímskou* a dvoma šikmými ramenami

1. štít východného a západného priečelia *antického* chrámu zvýraznený *rímsou*; pozri *edikula*; *tympanón*
2. v klasickej forme vymedzený *kladím*, *rímsou* a dvoma šikmými ramenami vymedzujúcimi *tympanón*
3. nadokenný *štít*, štít brány, dverí, *okna* (*nadokenná rímsa*); porovnaj *luneta*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fronton>

frontón krepovaný - *baroková* forma riešenia *frontónu*

frontón polkruhový - profilovaný *frontón* so strednou časťou v tvare polovičného *kruhu*

frontón segmentový - profilovaný *frontón*, oblého, napr. *lunetového* tvaru; existoval už v *antike*; napodobňovaný v *renesancii*, *baroku*, *klasicizmu*; pozri *luneta*

frontón segmentový prelomený - profilovaný, oblý variant *frontónu trojuholníkového prelomeného*

frontón trojuholníkový - *štít* nad oknom, trojuholníkového, profilovaného tvaru

frontón trojuholníkový prelomený - najčastejšie v podobe *štítu* nad *oknom*, s roztrhnutou/ prelomenou vrcholovou časťou; profilovaný

frontón trojuholníkový zalomený - profilovaný *frontón trojuholníkový* s prerušenou líniou profilu nad bočnými uhlami, pokračujúcou až do priesečníku vo vrchole

frontón vlnitý - profilovaný *frontón* v tvare rôzne ostrých alebo oblých línií; symetrický podľa stredovej osi

frontón volútový - rôzne typy *volútovo* tvarovaného profilovaného *frontónu*, symetrický podľa stredovej osi, s jednoduchým až rokokovo bohatým plastickým *dekórom*

frotáž - z franc. *frotter* – „zotrieť“ alebo *frotage* – „trenie“

1. *grafická* technika typu *monotlače*, založená na otláčaní drsného povrchu cez papier pomocou mäkkého kresbového materiálu (ceruzka, uhol, tampón ap.) alebo vtláčaním na papier alebo iný materiál; najstarší tlačový postup, doložený už v 1. st. po Kr. v Číne (frotáže z čínskych náhrobkov zberateľským predmetom, vysoko ceneným pre svoju výtvarnú a technickú hodnotu listov); v Európe technika oživená v 20. rokoch 20. storočia *surrealistami* (Max Ernst), v 50. rokoch nové uplatnenie: spájanie štruktúr s citovým a myšlienkovým významom; pozri *anopistografický odťah*; porovnaj *roláž*, *letraset*

2. v *maľbe*, najmä *olejomaľbe* technika maľby polosuchým *štetcom*, pri ktorej presvitá *podmaľba*;

Baleka v súvislosti s heslom *anopistografická tlač*: v grafike tlač iba po jednej strane listu; *anopistografickou* tlačou sú *blokové tlače* robené z ležiaceho *štočku*, na ktorý sa papier priloží a kockou vyhladí; vyhladzovanie zanechávalo na rube papiera stopy; typom *anopistografickej* tlače je napr. *frotáž*

www v súvislosti *tlač materiállová, prírodninová, frotáž* - celkom špecifickým typom tlače materiállovej, prírodninovej je *frotáž*; v tomto prípade ide o veľmi starú techniku, používanú ešte pred naším letopočtom v Číne, kedy slúžila na obťahy rytín robených do kameňa; v našom storočí hojne využíval túto techniku *surrealistický* umelec *M. Ernst*, ktorý získaval trením *tuhou* cez papier obťahy prírodných štruktúr

pozri *čiastočné prekrytie*, *pentimenti*; *gratáž*

<http://www.galori.eu/news/tema-grafika1/>

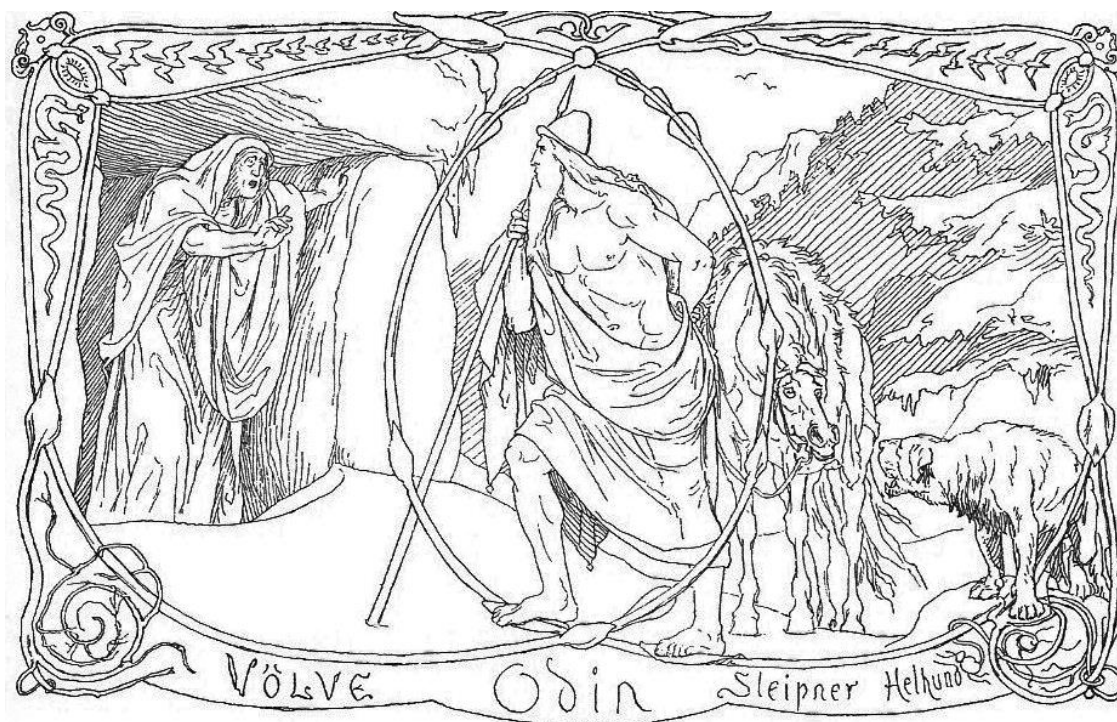
froté - tkanina so *slučkovou väzbou*, zvyčajne *bavlnená*; pozri *textília*, *textil*

Frölich Lorenz - (†1908); dánsky maliar, grafik, ilustrátor a animátor

http://de.wikipedia.org/wiki/Lorenz_Fr%C3%B8lich

L. Frølich: Odin a Völva (ilustrácia z básne Edda, 1895)

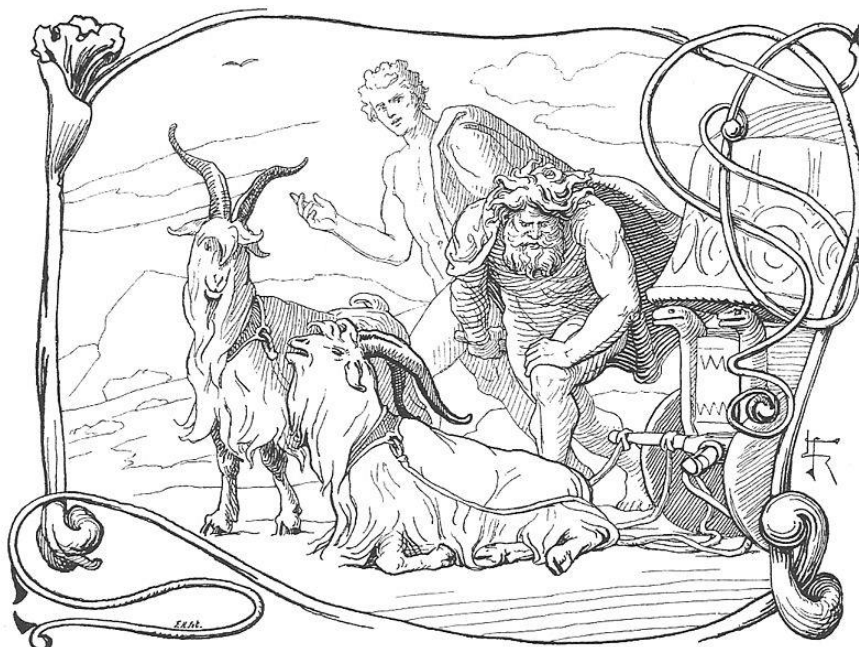
L. Frølich: Völva, Odin, Sleipnir a Helhund (ilustrácia z básne Edda: Baldurov sen, 1895)

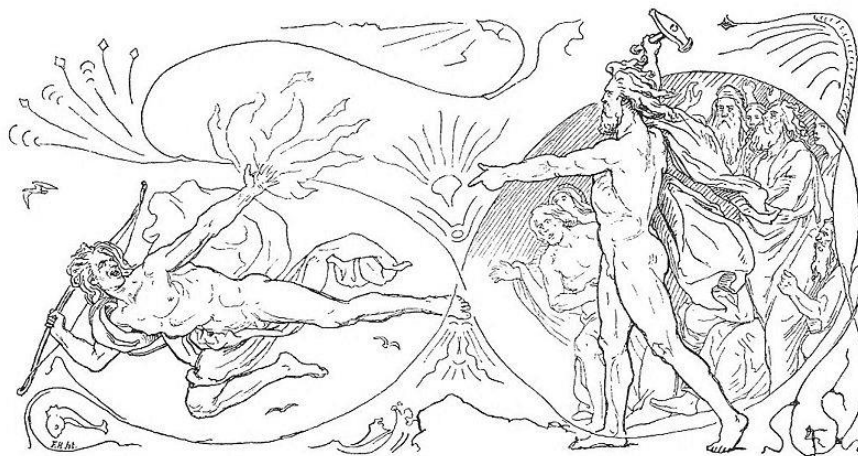
L. Frölich: Smrt' Thora

L. Frölich: Thor sa brodí cez rieku, kým Asovia idú na koňoch

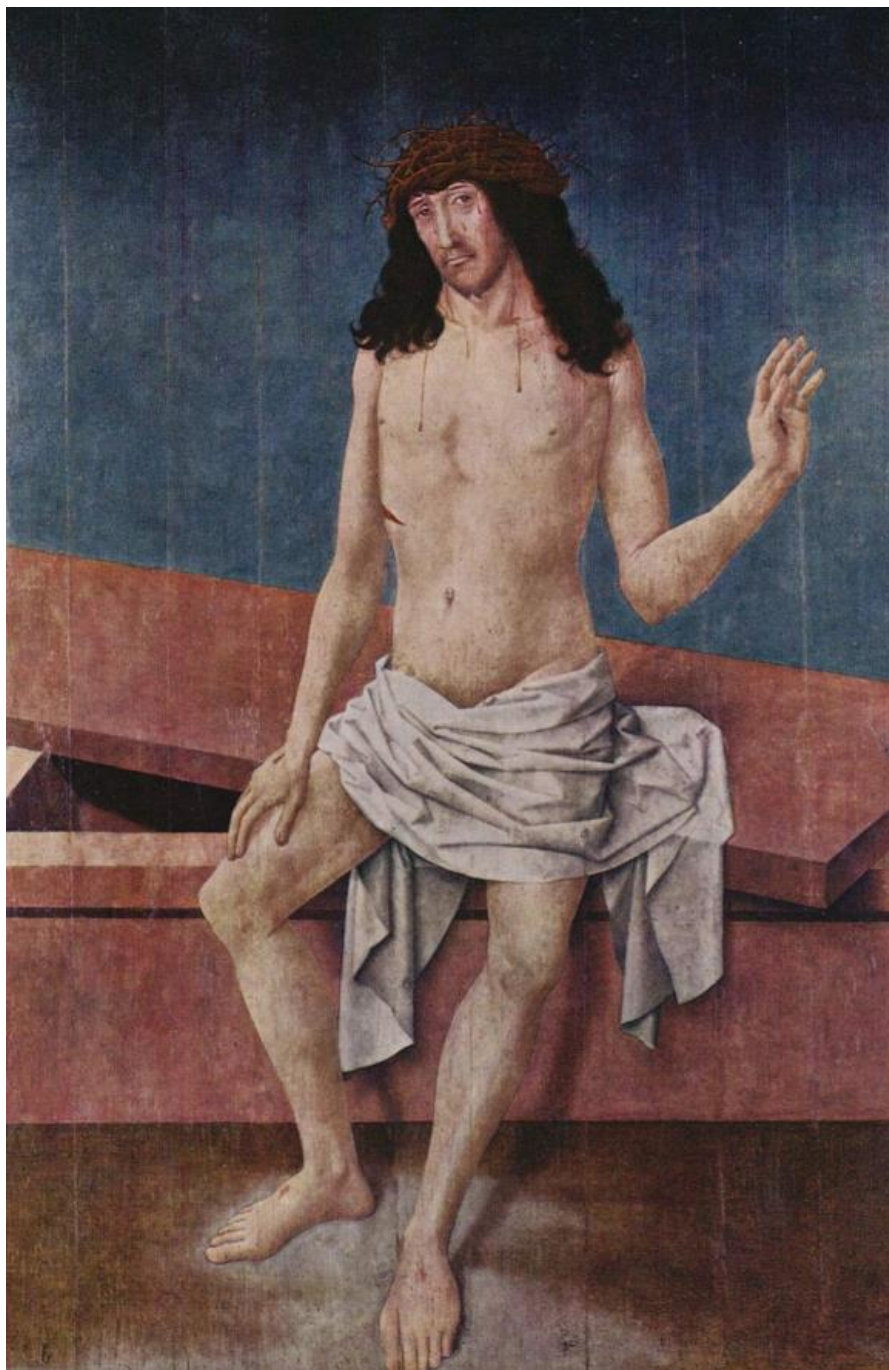
L. Frölich: Thor zistil, že jeden z capov kríva

L. Frölich: Loki opúšťa sálu a hrozí Asom ohňom

Frueauf st. Rueland - (†1507); rakúsky neskoro gotický maliar; maľoval fresky predovšetkým v miestnych cirkvách; jeho syn Rueland Frueauf ml. bol tiež maliar; pozri *rakúski maliari gotickí*, *rakúski maliari 15.st.*, *rakúski maliari 16.st.*

https://en.wikipedia.org/wiki/Rueland_Frueauf_the_Elder

R. Frueauf st.: Kristus muž bolesti (1500)

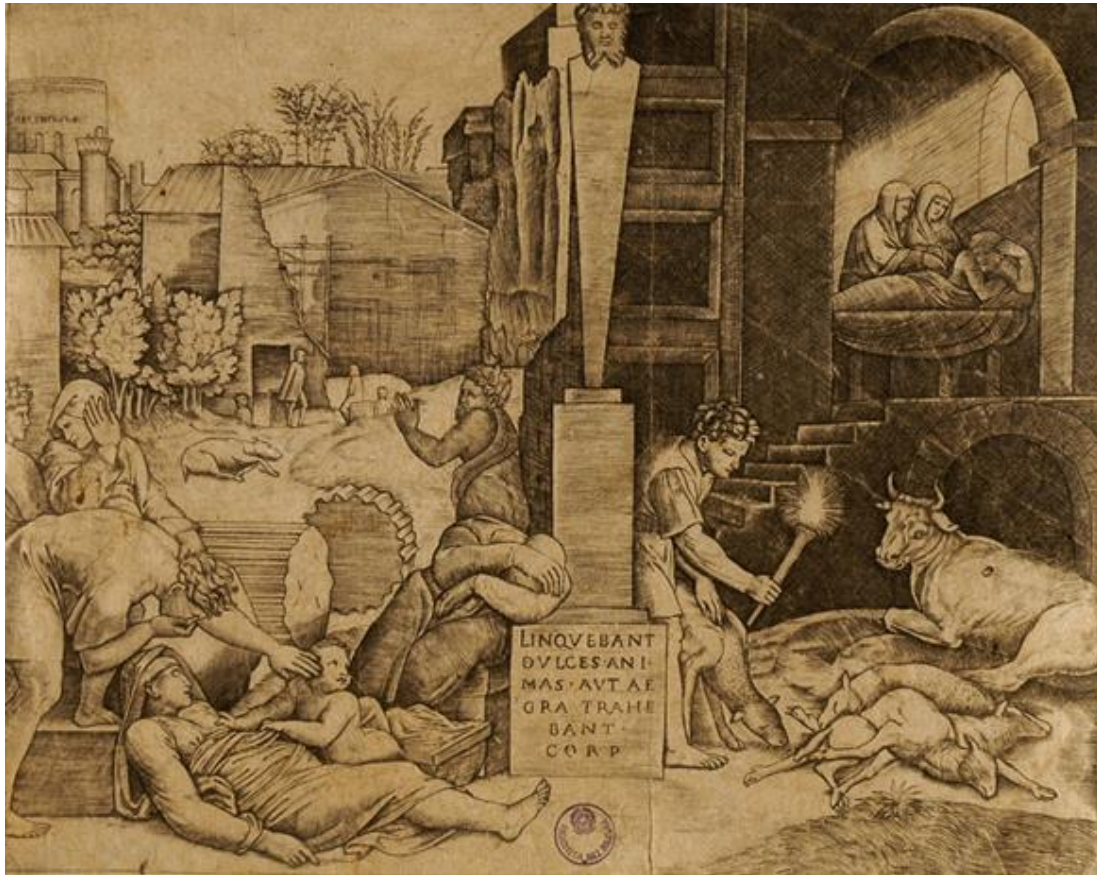
Frueauf ml. Rueland - (†1545); nemecký neskoro gotický maliar, syn maliara R. Frueaufa st.; produkoval primárne obrazy, oltárne plátna a fresky pre miestne kostoly; pozri *nemeckí maliari 15.st.*, *nemeckí maliari 16.st.*, *gotickí maliari*

https://en.wikipedia.org/wiki/Rueland_Frueauf_the_Younger

R. Frueauf ml.: Ukrižovanie (1496)

Frýgia - staroveká oblasť dnešného severozápadného Turecka; historické územie na západe *Malej Ázie*, nazvané podľa indoeurópskeho kmeňa Frýgov; po pádu *chetitskej* ríše, ku ktorému prispela, sa stala centrom *Gordionu*; rozmach v 8.st.pred Kr., v 6.st. pred Kr. strata samostatnosti a ďalší vývoj pod *lýdskou* a *perzskou* nadvládou; zakladateľom a kráľom frygického mesta Gordionu bol *Gordias*; pozri *frygická čiapka*, *Kybelé*, *Megalé Météer theón Idaiá*, *Ida*, *Midas*, *Sabazios*, *Tantalos*; *grécka antická mytológia*

G. A. da Brescia: Frygický mor (rytina, 16.st.)

frygická čiapka - kužeľovitá pokrývka hlavy so špicom preloženým dopredu, pôvodne nosená *Frygami*, prevzatá gréckymi námorníkmi, v antickom *Ríme* spolu s *pileom* symbol slobody, ktorú udelil pán prepustencovi; grécka čiapka sa od frygickej líšila (homol'ová, nepreložená dopredu); červenej farby, súčasť jakobínského odevu, nosená aj republikánmi (sanculotmi; pozri *móda*: Francúzska buržoázna revolúcia 1789; *fascies*); nadnárodný symbol republikánskej slobody a obecných ľudských práv, rozšírený počas Veľkej francúzskej revolúcie 1789; rozšírená aj do Ameriky (symbol republikánskeho boja proti koloniálnej moci Anglicka); stala sa aj *atribútom Marianny*; postupom času symbol strácal na význame; vo *výtvarnom umení* frygická čiapka vzťah ku spaseniu > nosí ju perzský *spasiteľ Mithra*, odporca kresťanstva; vo všeobecnosti ukazuje na Východ > mali ju *Traja králi*; v novoklasicistickom umení ju má *Paris*; pozri *farba slobody*; *directoire*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Attis>

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/3163795436/in/photostream/>

Portrét Parisa (rímska kópia, 2.st.pr.Kr.)

J.-B. Carpeaux: Chlapec s mušľou (mramor, 1861)

B. Thorvaldsen: Ganymedes s orlom (1817)

Fryné - *hetéra*, podľa ktorej mal Praxiteles vymodelovať bohyňu *Afrodite*; pozri *grécke antické umenie*

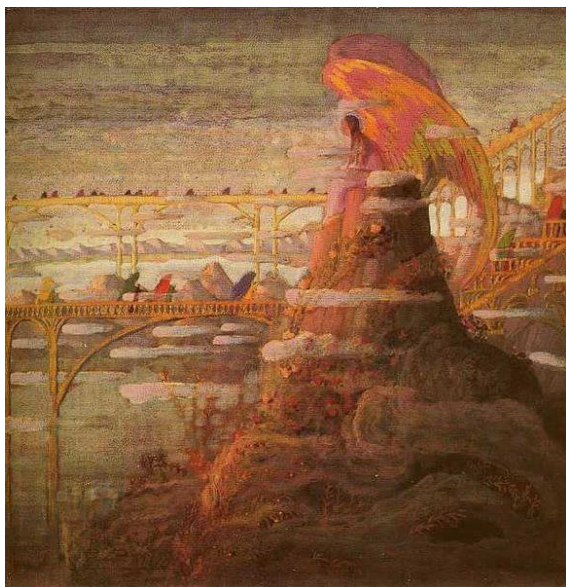

J.-L. Gérôme: Odhalená Fryné pre aeropágom (1861)

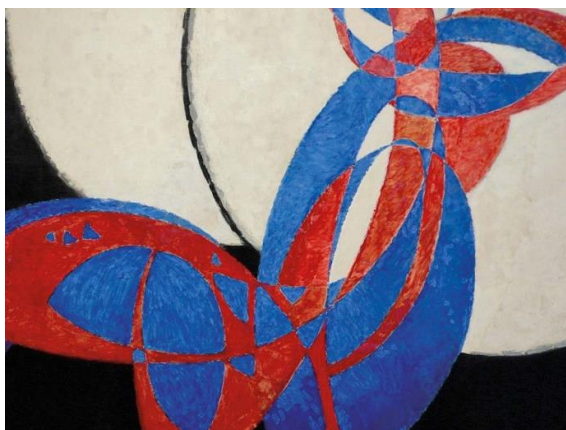
ftalocyaninová modrá - *modrá ftalocyaninová*

ftalocyaninová zeleň - *zeleň ftalocyaninová*

fuga - trojdielna hudobná skladba kontrapunktového slohu s dôslednou rovnosťou všetkých hlasov, v ktorej téma jedného hlasu postupne preberajú hlasy ostatné; inšpiráciou v maliarstve (pozri *orfizmus: Kupka*)

M. K. Čiurlionis: Preludium a fuga

F. Kupka: Dvojfarebná fuga

Fu Hsi - v čínskej mytológii boh, ktorý naučil ľudstvo *poľovníctvu* a chytaniu rýb (pozri *rybárstvo*); pozri *čínski bohovia*; *hudba, spev*

Fuchs Adam -

A. Fuchs: Kupido na delfinovi (16.-17.st.)

fuchsin permanentný - alternatívny názov pre *chinakridonový fuchsin*; fuchsin permanentný/fuchsin stály formou B *červene chinakridonovej*, s ktorou sa stretávame na obrazoch; (Smith)

fuchsin chinakridonový - chinakridonový fuchsin

fujara - Formát: ľudový dychový *hudobný nástroj*; vyrobený z bazového dreva; slovenský unikát, ktorý sa na územie Slovenska rozšíril s valašským osídlením; má *pastiersky* pôvod; dĺžka nástroja a konečná podoba vznikla až na Slovensku; hralo sa na ňu pri posedeniach bačov v horských samotách, nie je určená pre masovú hudbu, ale hudobnú meditáciu; po kríze v 50.-70. rokoch je výroba nástroja aj hudba opäť oživovaná, používaná hudobnými experimentátormi; drevo na fujaru sa starostlivo vyberá, musí byť husté, a preto vyrastať v neúrodných pôdach mimo vodné toky a polia, pod stromami; bazové kmene sa konzervujú z oboch strán vazelinou, aby nepraskali a neskoršie sa mohli naladiť do tóniny G; drevo sa suší aj niekoľko rokov; potom sa skrz-naskrz prevŕta nebožiecom 1,8m dlhý kmeň; pripevní sa na koncoch do zverákov, aby sa krivé drevo vyplo; výsledkom je tridsaťmilimetrový tunel v kmeni; prederavené drevo sa opracuje obručným nožom, strúhačom a nakoniec jemným *šmirglom*; na jednom konci sa vydlabe *dlátom* kanálik a prieduch a tým sa nástroj ozvučí; vytvorí sa hrana (podľa toho je fujara nazývaná hranový nástroj), na ktorú naráža vzduch vháňaný dychom dovnútra valca; od toho, ako sa presne urobí prieduch, závisí kvalita nástroja; prúd vzduchu rozkmitá vzdušný stĺpec vo vnútri a vzniká hlas; napokon treba ešte dovnútra valca vložiť maličký klátik, ktorý prúd vzduchu nasmeruje na hranu; v dlhému nástroju sa pripevňuje prídavný zvukovod; nápadná dĺžka 1,8m sa ustálila pre 150 rokov; nástroj sa zdobí ornamentmi a *iniciálou* výrobcu; pozri *dychové nástroje*

J. Alexy: Fujarista (1930)

J. Želibský: Pieseň (1948)

J. Želibský: Pieseň (1948)

Fukuruma - budhistický mních, ktorého dobráčka tvár sa stala predlohou pre ruské *matriošky*

Fulda - pozri *Nemecko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Fulda>

K. Merian: Fulda počas renesancie (medirytina, 1655)

Fulk Nerra - (†1040); Fulka III. z Anjou; gróf z Anjou; bol skvelý jazdec a hrôzostrašný bojovník so zmyslom pre vojenskú stratégiu; súčasne bol oddaný kresťan; postavil, zväčšil alebo dotoval niekoľko opátstiev a kláštorov; aj keď sa nikdy nenaučil písať, dotoval školu pre chudobných študentov; počas svojho života sa štyrikrát vydal na kajúcnu púť do *Svätej Zeme*

http://en.wikipedia.org/wiki/Fulk_III,_Count_of_Anjou

G. Doré: Fulk Nerra napadnutý duchmi svojich obetí (19.st.)

Fulla Ľudovít - (†1980); slovenský maliar, grafik, ilustrátor, scénograf a výtvarný pedagóg, ktorý patrí k najvýznamnejším predstaviteľom výtvarného umenia 20.st. na Slovensku; jeho tvorba mala zásadný význam pre zrod slovenskej výtvarnej moderny; jedinečným spôsobom spojil podnety európskeho avantgardného maliarstva s inšpiráciami slovenským ľudovým umením, ikonopisnou maľbou, detským výtvarným prejavom; výsledkom bol originálny a autentický výtvarný jazyk, ktorý sa vyznačoval syntézou racionálnej, konštruktívnej stavebnosti tvaru s intenzívnou, emocionálnou farebnosťou; pozri *slovenskí maliari*, *slovenskí grafici*, *slovenskí ilustrátori*

<http://www.dartesro.sk/?act=dielo-katalog&dielo=17499&lang=sk>

L. Fulla: Krajina (1952)

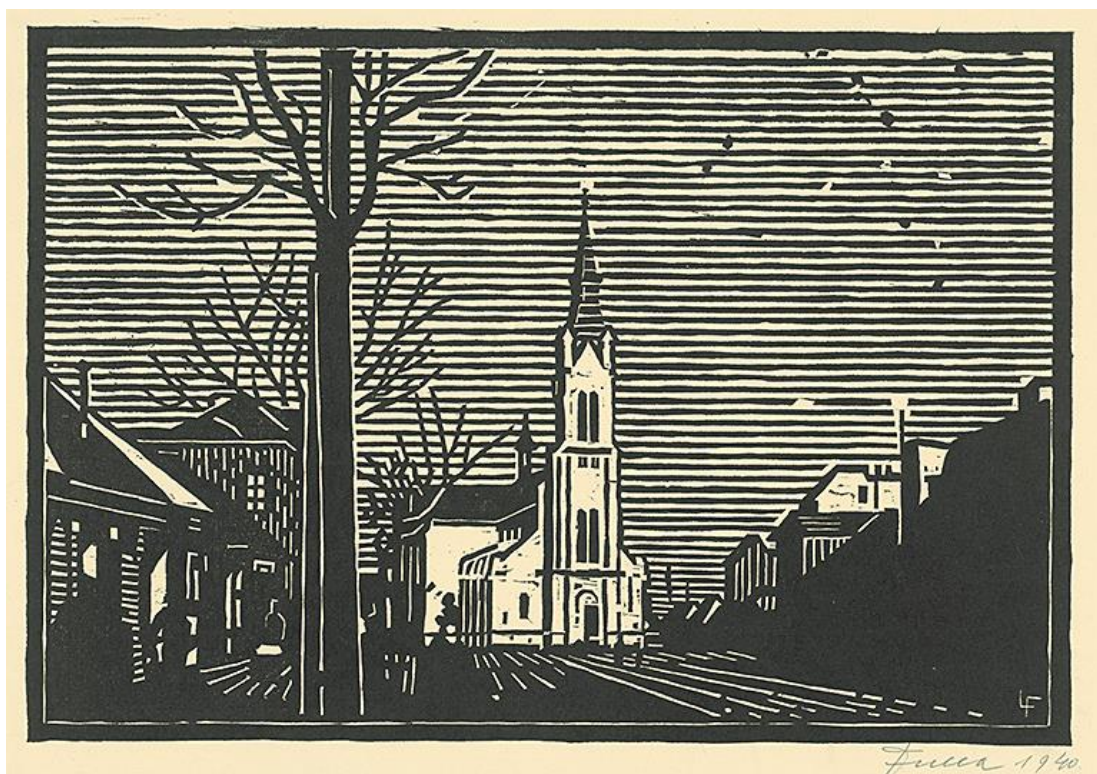
L. Fulla: Grafický list k 10.výr.oslobodenia (sorela, 1955)

L. Fulla: V poli na jeseň (1947)

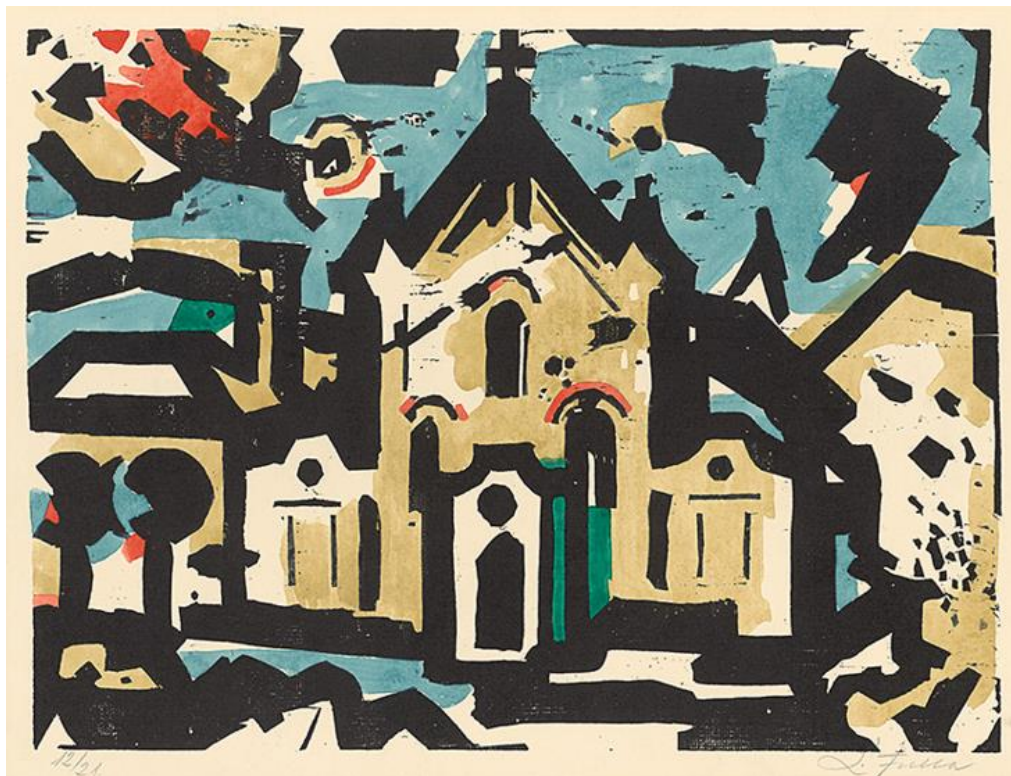
L. Fulla: Blumentálsky kostol (1946)

L. Fulla: Blumentálsky kostol v Bratislave (drdevoryt, 1940)

E. Fulla: Blumenál (drevorez, 1960)

E. Fulla: Kapucínsky kostol (kolorovaný dreorez, veduta, 1938)

Ľ. Fulla: Blumentál v zime (1944)

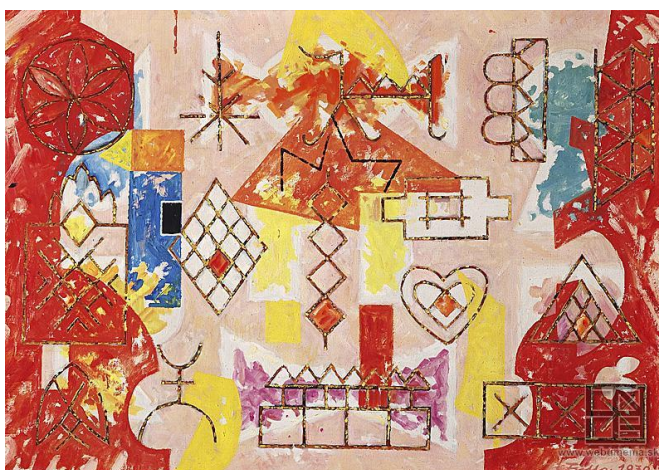
Ľ. Fulla: Kráľova hoľa

Ľ. Fulla: Krajina s jazdcom

Ľ. Fulla: Babky v Moravanoch

Ľ. Fulla: Na blšom trhu

Ľ. Fulla: Zima za mestom

Ľ. Fulla: Zima v starej Žiline

Ľ. Fulla: Zimná Bratislava

L. Fulla: Pieseň práce (1933)

E. Fulla: Pieseň práce (1934-1935)

L. Fulla: Roľnícka svadba

Ľ. Fulla: Idyla slovenskej rodiny

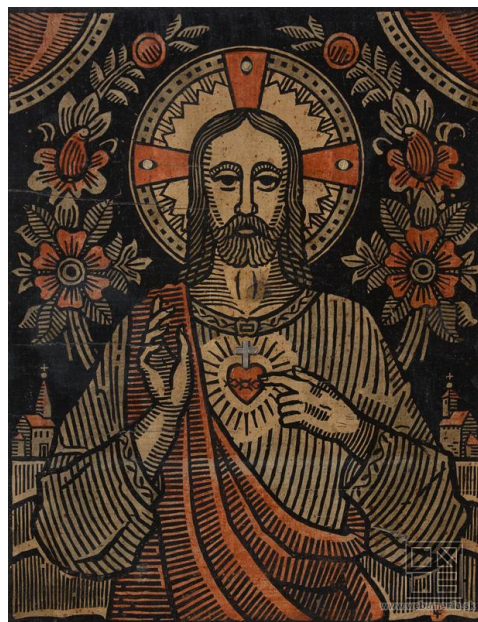
Ľ. Fulla: Letné ráno

Ľ. Fulla: Madona s anjeli

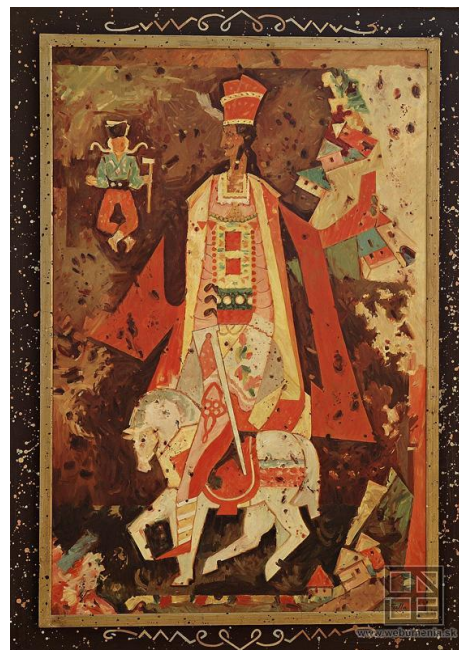
Ľ. Fulla: Slovenská nevesta II.

Ľ. Fulla: Božské srdce

Ľ. Fulla: Slovenská nevesta

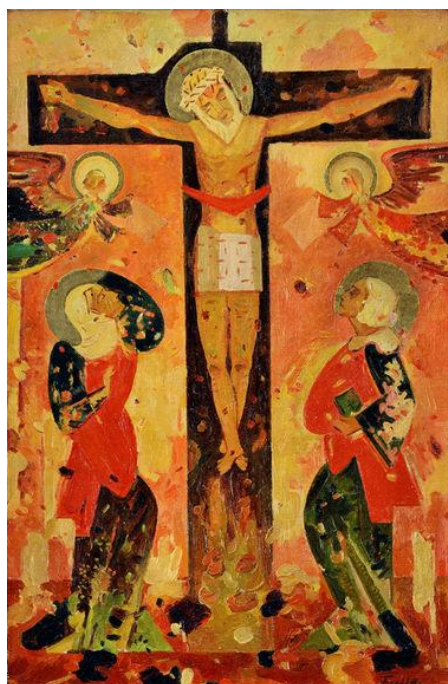
Ľ. Fulla: Jánošík na bielom koni

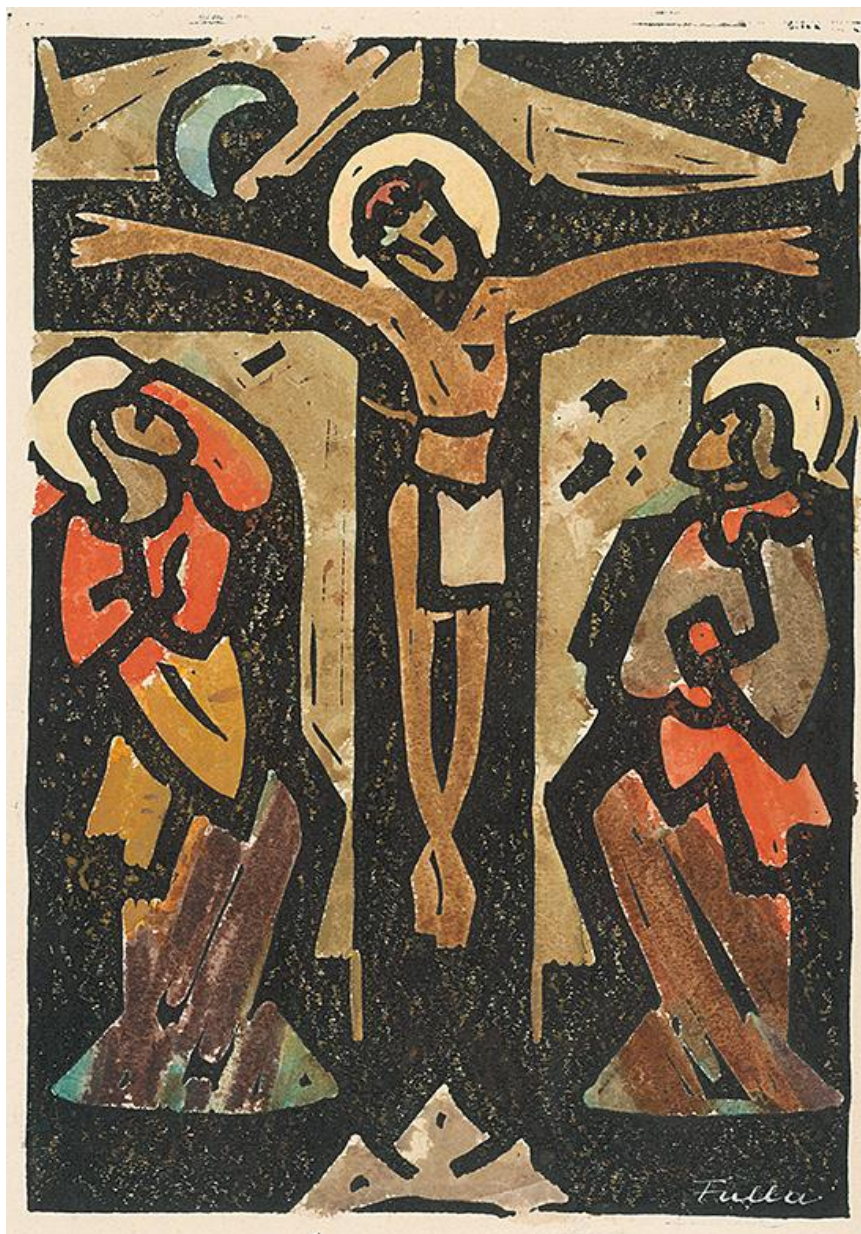
Ľ. Fulla: Jánošík a jeho družina

Ľ. Fulla: Matka s dieťaťom (1944)

Ľ. Fulla: Ukrižovanie (1939-1942)

L. Fulla: Malé ukrižovanie (kolorovaný drevorez, 1937)

L. Fulla: Otčenáš (1975)

fulard - jemná hodvábná tkanina v keprovej väzbe; pozri *textília*

Fulcran Roger Barthélémy Joseph - (†1841); tiež *Bartelémy Roger*; francúzsky rytec

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Barth%C3%A9l%C3%A9my_Joseph_Fulcran_Roger

A. J. Fulcran Roger, Prossline: Portrét Márie Antoinety

Fulgencius Fabius Placidus - z jeho „Concordancie Fulgenciana“ čerpal *Beatus z Liebana* (†800/798) pri svojich komentároch k *Zjaveniu Jána*; pozri *Beatova apokalypsa*

Fulgencius z Ruspe - (†533/527); narodil sa ako Claudius Gordián, syn z vplyvnej rodiny v severnej Afrike; vstúpil do kláštora v Mididi, kde sa stal opátom; cez niekoľkonásobné odmietnutie sa stal biskupom v Ruspe (Tunisko); ariánmi bol však dvakrát vyhnaný na ostrov Sardínia; tam napísal niekoľko významných teologických spisov proti *arianizmu*, ktorý odmietal uznať *Ježiša Krista* za boha; spolu s ďalšími šesťdesiatimi vyhnanými biskupmi na Sardínii založil kláštor

Fulnek - pozri *Česko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Fulnek>

J. T. Mousson: Fulnek (okolo 1930)

fundus - 1.movité zariadenie, inventár, *mobiliár*

2.sklad stavebných a dekoračných dielov potrebných ku stavbe *filmovej dekorácie*; pozri *kinematografia*

funerálna keramika - archeologické nádoby pre mŕtvych do *hrobu*; často zhotovené iba pre tento účel, a preto horšie vypálené, ale dekoratívnejšie; pozri *haniwa*, *jangšaoská keramika*; *naiskos*, *urny*, *lútroforos*; *žiarový hrob*

Grécka funerálna amfora (lútroforos)
Anatal maliar: Lútroforos (Atény, 680 pr.Kr.)

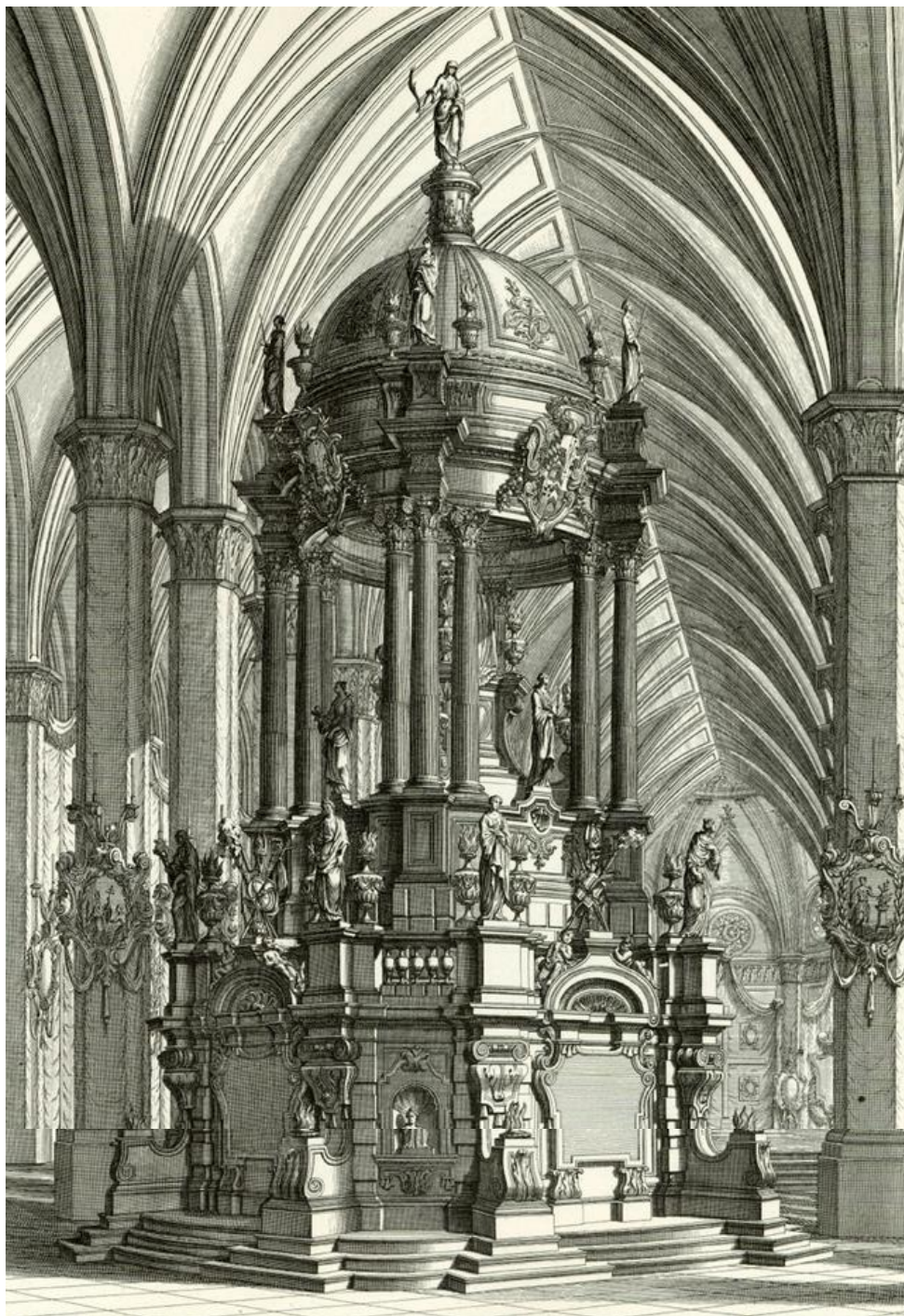

Attický pohrebný lútron (mramor, 4.st.pr.Kr.)

funerálne symboly/pohrebné symboly - lat. funeralis – „pohrebný“; pozri *symboly číselné*: 13, bazilišok, čierne slnko, ľalia, had, jeleň; kohút (Biedermann); jašterica (pozri Apollón Sauroktonos), jantár, topol, cyprus, kľúč, zahasená fakľa; čierny koral, gagát; smrť; fénix (Hall)

funerálne umenie - pohrebné umenie je každé umelecké dielo, stvárnenie alebo úložisko pre ostatky mŕtvych; termín tiež zahŕňa kenotaf (prázdny hrob, hrobku), ktorý neobsahuje ľudské pozostatky, ďalej komunálne pamätníky mŕtvych (napr. vojnové pomníky), ktoré môžu alebo nemusia obsahovať ľudské ostatky; pohrebné umenie môže mať mnoho kultúrnych funkcií; môže hrať úlohu v pohrebných obradoch, slúžiť ako prostriedok pre použitie mŕtvemu v jeho posmrtnom živote a oslavovať život a úspechy mŕtvych, či už v rámci praktík príbuzenských sústredených na kult predkov, alebo ako verejný dynastický prejav; môže tiež slúžiť ako pripomienka smrteľnosti ľudstva, ako prejav kultúrnych hodnôt a rolí, ako prostriedok uzmierenia duchov mŕtvych, zachovanie ich zhovievavosti a zabránenia ich nežiaduceho vniknutie do záležitostí živých; pozri hrobka, hrob, mohyla, kurgan, katakomby, kaplnka, náhrobok, kenotaf, katafalk; Vzkriesenie Lazára

https://en.wikipedia.org/wiki/Funerary_art

G. Galli Bibiena: Návrh kráľovského pohrebného pamätníka s katafalkom (18.st.)

funerálne zbrane - z lat. funus – „pochovávanie“, funeralis – „pohrebný“; zbrane umiestnené nad hrobom rytiera v kostole alebo *kaplnke*, neskoršie ich sochárske zobrazenie; patrí k nim aj *pohrebný štít*, známy od 13.st.; často súčasťou *tumby*

funerálny - z lat. funeralis – „pohrebný“; napr. funerálna architektúra *Zapotékov* spätá s *kultom mŕtvych*; *kaligrafická* funerálna symbolika na keramike *jangšaoskej kultúry*

funk art/fank art - angl. funk – „smrad“; moderný výtvarný smer užívajúci *bizarné* predmety, nadväzujúci na *dadaizmus*, *pop-art*

funkcionalizmus - moderný slohový smer v *architektúre* 20.-30.rokov, na rozdiel od *historizmu* odvodzuje formu architektonického diela z jeho funkcií; vychádza v širšom význame z princípov *neoplasticizmu* formulovaných v podmienkach architektúry *purizmom* a *konštruktivizmom*; úsilie o jednoduchosť, účelnosť, ekonomické využitie priestorov a uplatnenie nových postupov aj

materiálov; snaha obnoviť vzťahy medzi človekom a prostredím; heslo „Form follows function“ zverejnil H.Sullivan 1896, teoretická podstata formulovaná Corbusierom 1927; pozri *asymetria* (Dudák); *neofunkcionalizmu* a *revivalizmus* (Dudák), *neofunkcionalizmus*

funkcionalistickí architekti slovenskí - *slovenskí architekti funkcionalistickí*

Furie/Furiae - *rímska* podoba gréckych Erynyí; pozri *rímska mytológia*; *lemurovia/larvovia/zakuklenci*

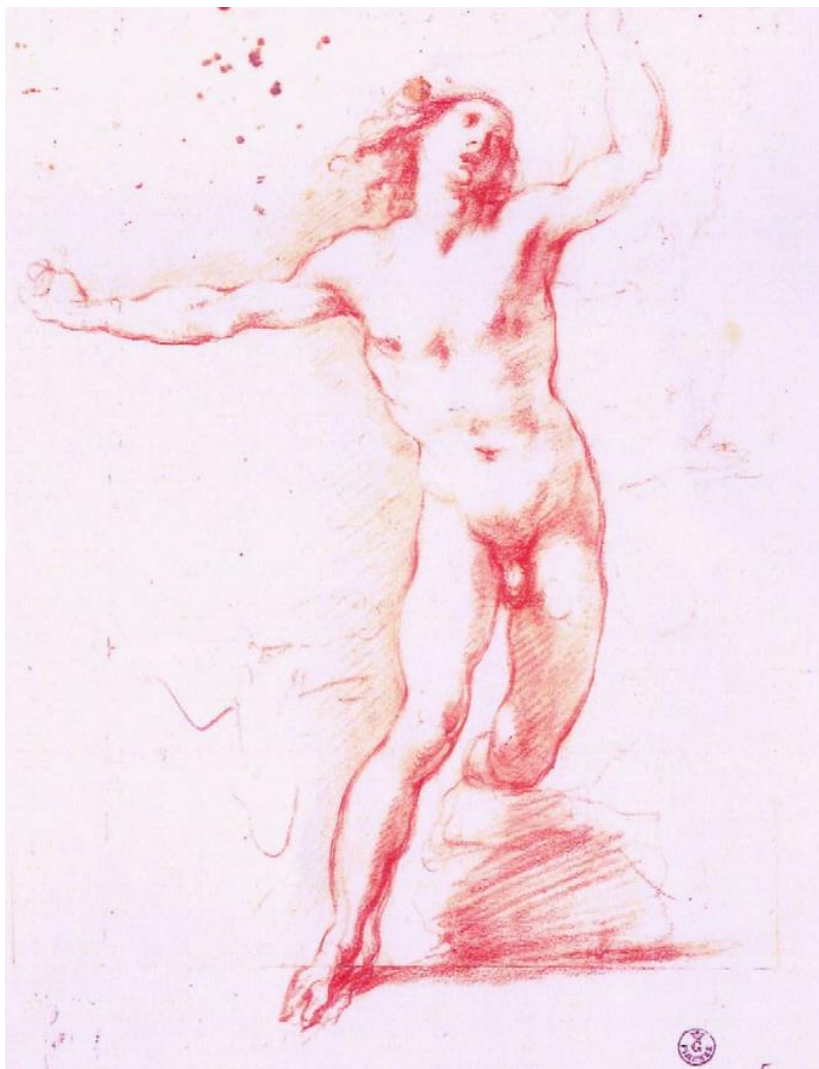
Furini Francesco -

F. Furini: Tri Grácie

F. Furini: Lót a jeho dcéry

F. Furini: Sv. Šebastián (1640-1645)

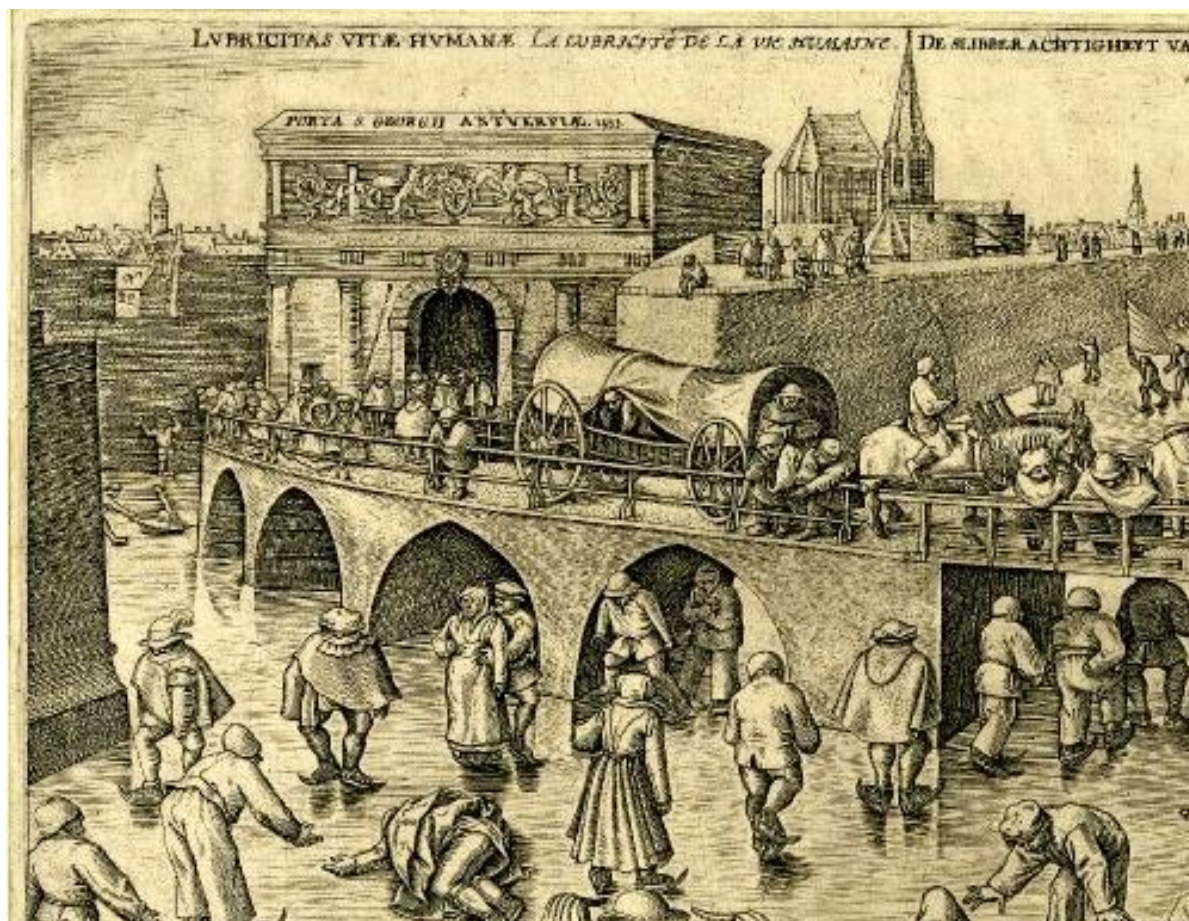
furman, furmanský voz - český výraz *forman*; pozri voz

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=812>

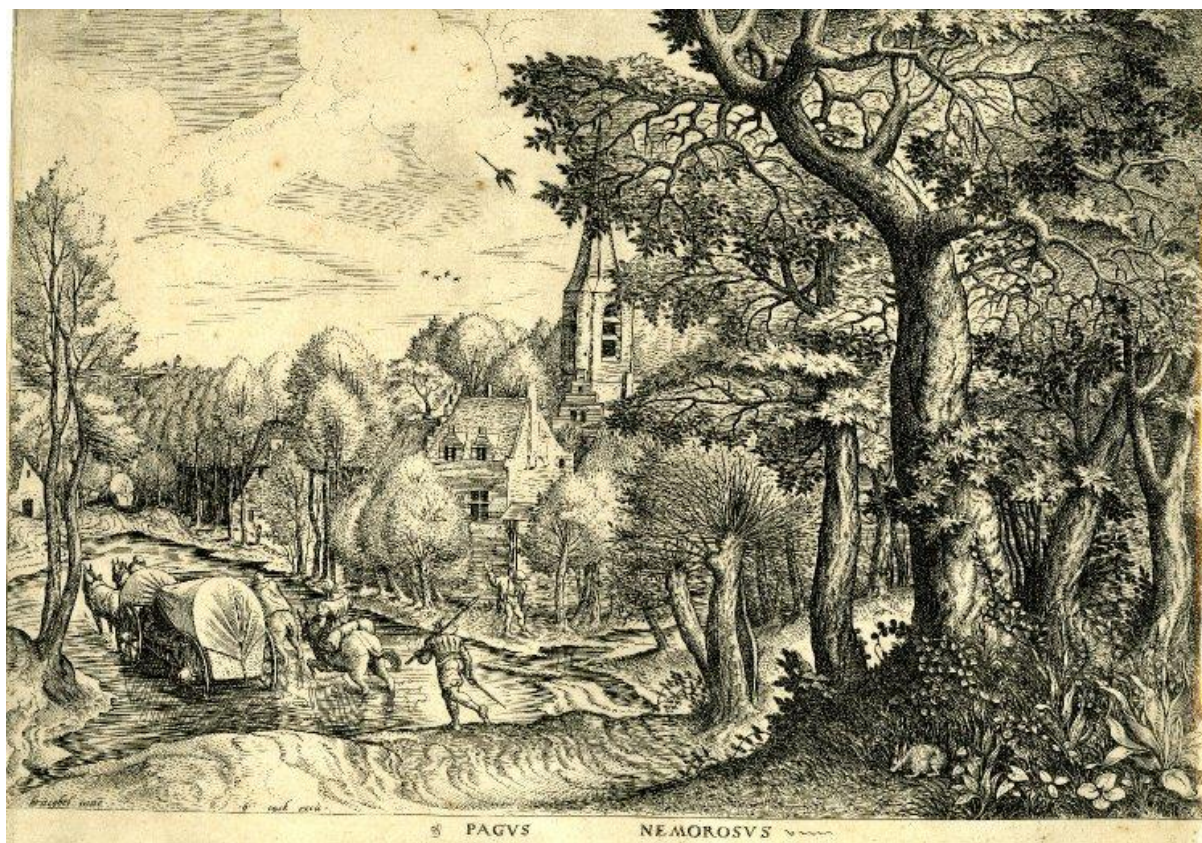
[http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-](http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.K_2644/Franti%C5%A1ek%20Zv%C4%9B%C5%99ina)

[/detail/id/SVK:SNG.K_2644/Franti%C5%A1ek%20Zv%C4%9B%C5%99ina](http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.K_2644/Franti%C5%A1ek%20Zv%C4%9B%C5%99ina)

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_587/Martin%20Benka

P. Brueghel st.: Korčuľovanie pred bránu svätého Juraja v Antverpách (detail, 16.st.)

P. Brueghel st.: Pagus Nemorosus (Zarastená krajina); Voz s plachtou

Ch. Weigel st.: Furman (medirytina, 1698)

Étienne Jeaurat: Doprava prostitútok políciou v štvrti Salpêtrière (18.st.)

A. Kubínyi: Furmani (1901-1925)

M. Benka: Furmani (1930-1950)

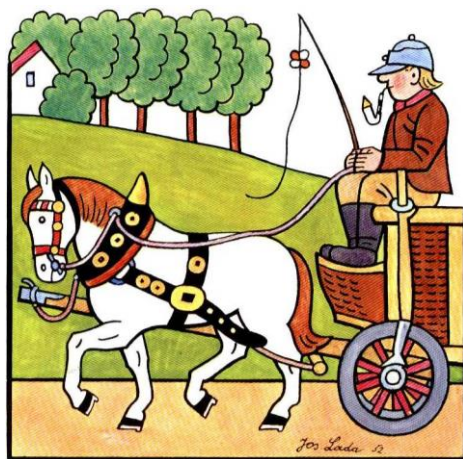
A. P. Weisz-Kubínčan: Odpočívajúci furmani (1930-1950)

Ľ. Fulla: Roľnícka svadba

J. Lada

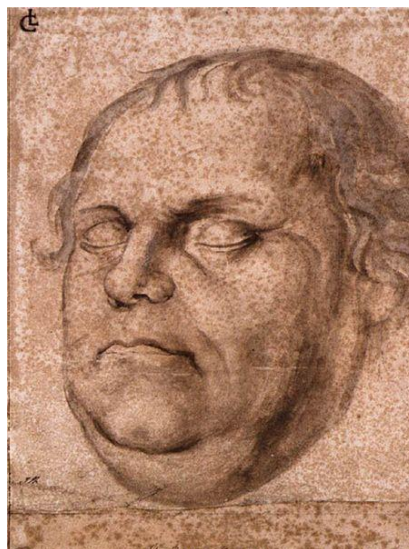
J. Lada: Formane, formane, valach ti netáhne (ilustrácia riekanky, 1952)

furmi - mravec

Furstenbuch Hans - nemecký grafik 16.st.

<http://art.famsf.org/hans-furstenbuch>

Furtenagel Lukas - (†1546); nemecký maliar, chránenec *H. Burgkmaira Staršieho*; pracoval v dielni *L. Cranacha Staršieho*

L. Furtenagel: Maliar Hans Burgkmair a jeho manželka Anna (1529)
L. Furtenagel: Portrét mŕtveho Martina Luthera (1546)

Furtum - stredoveká alegória *nerestí*

P. Galle podľa M. van Heemskercka: Pauer, Latrocinium, Regina Pecunia, Stulticia, Invidia, Pandémia, Furtum (rytina zo série alegorických motívov, 16.-17.st.)

Fuseli Henry - Füssli Johann Heinrich
futbal - pozri lopta, loptové hry

F. Lipták: Loptoš

futuristická perspektíva - perspektíva futuristická

futurizmus - z lat. futurum – „budúcnosť“; autorom názvu zrejme básnik G. Alomar, zakladateľ básnického futurizmu; termín používal aj F.T. Marinetti, ktorý ho uprednostňoval pred pojmi *dynamizmus* a *elektricismus*; vznik smeru v Miláne; výtvarný smer od r. 1906-5 do počiatku 1. svetovej vojny, využívajúci podobné postupy ako *kubizmus*; snaha o reformu umenia a ľudskej aktivity ako celku, ktorá by bola adekvátna dynamickému charakteru moderného života: zachytiť pohyb (pozri *cinematizmus*), zvuk čisto výtvarnými prostriedkami, snaha vytvoriť tzv. absolútny pohyb, ktorého výrazom sú silové línie vyjadrujúce pohyb predmetu do priestoru a princíp simultánnosti; vývojovým pokračovaním futurizmu bola *aeropittura*; ruský futurizmus (pozri *Zväz mládeže*, *Kárový dolník*, *autografia*) tematicky odlišný (odpor k militarizmu, oslava sily), výtvarne menej vyhranený, rýchlo prechádzajúci do iných smerov: *konštruktivizmus*, *suprematizmus*, *rayonizmus*/*lučizmus* a d.; futurizmus ovplyvnil svojím záujmom o svetlo *orfizmus*, svojou silnou literárnosťou pripravil pôdu pre *metafyzickú maľbu*, ovplyvnil *vorticizmus*, vyvolal vznik českého a ruského *kubofuturizmu*; v českých podmienkach sa futurizmus dlho nepresadil, s ohľadom na sociálne podmienky pretrvávala orientácia na *expresionizmus* a *kubizmus* a nevyhovoval ani militaristický podtext futurizmu; reakciou na *futurizmus* bola pred 1. svetovou vojnou *metafyzická maľba*; futurizmus jedným z dôležitých podnetov pre *orfizmus*; futurizmus ovplyvnil aj americký *precisionizmus*; pozri *bruitizmus*, *skupina búdetljania*, *Kárový dolník*, *Novecento italiano*, *pittura metafisica*; *fotogram*; *dynamizmus*, *elektricismus*, *fotodynamika*; (Carrá, Russolo, Severini, Boccioni, Balla, Depero, Sironi, Morandi, Rosai; Rusko: Rozanovová, David, Vladimír a Ľudmila Burjukovci, Filonov, Larionov, Gončarovová, Altman, Chagal, Končalovský, Malevič, Puni, Tatlin, Kljun, Exterová, Popovová, Stepanovová, Petrov-Vodkin atď.; pozri *primitivizmus* 3); Čechy: Gutfreund, B. Kubišta, príp. Hofman, Špála, J. Čapek); pozri *intonarumori*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Futurismo>

http://it.wikipedia.org/wiki/Futurismo#Il_futurismo_russo

futuristická stavba (Rio de Janeiro)

Fuzon - štvrtý a posledný syn *Urizena*, spájaný s klasickým prvkom ohňa; v Blakeovej *Knihe Ahania* bojuje s Urizenom o kontrolu nad svetom

[http://en.wikipedia.org/wiki/Fuzon_\(Blake\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Fuzon_(Blake))

W. Blake: Zrodenie štyroch synov Urizena (kópia ilustrácie z *Knihy Urizen*, 1818)

fúzy, brada - spolu s *vlasmi* symbolizovali silu a charakterizovali obecné bohov a ich zástupcov na zemi; fúzy (falošné vo forme *parochne*) v tomto význame nosili nielen egyptskí *faraóni* ale aj niektoré významné egyptské kráľovné (pozri *móda*); v tomto význame aj fúzy *sumerských* a *akkadských* panovníkov; fúzy stredovekých *pustovníkov* a *svätcov* naopak vyjadrovali pohrdanie telom a jeho potrebami, ku ktorým patrila prirodzená čistota ako podmienka zdravia (pozri *kláštorná fontána/studňa*); v neskoršom období sú fúzy symbolom mužnosti a rozhodnosti v protiklade k hladkej tvári mládencov; platí to predovšetkým o *islamských* krajinách; postupom doby v európskom novoveku podliehal strih a tvar fúzov rovnakej móde ako ženské *vlas*y; po určitej dobe „bezfúzovosti“ v 20.st. v Európe badať nárast obľuby fúzov najmä medzi mladšou generáciou mužov, ktorí si „strniskom“ a „bradou“ budujú imidž nezávislej, bezstarostnej a do istej miery aj dobrodružnej osobnosti

http://en.wikipedia.org/wiki/Van_Dyke_beard

Akkadský kráľ Sargon I. (pol. 3.st.pr.Kr.)

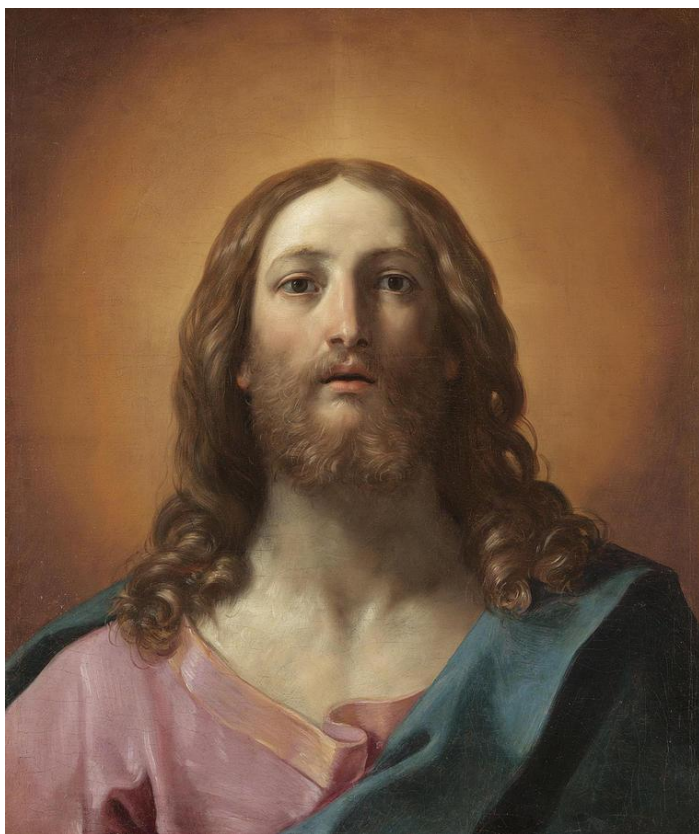
Sv. Onufrius a dvoma svätcami (albánska ikona)

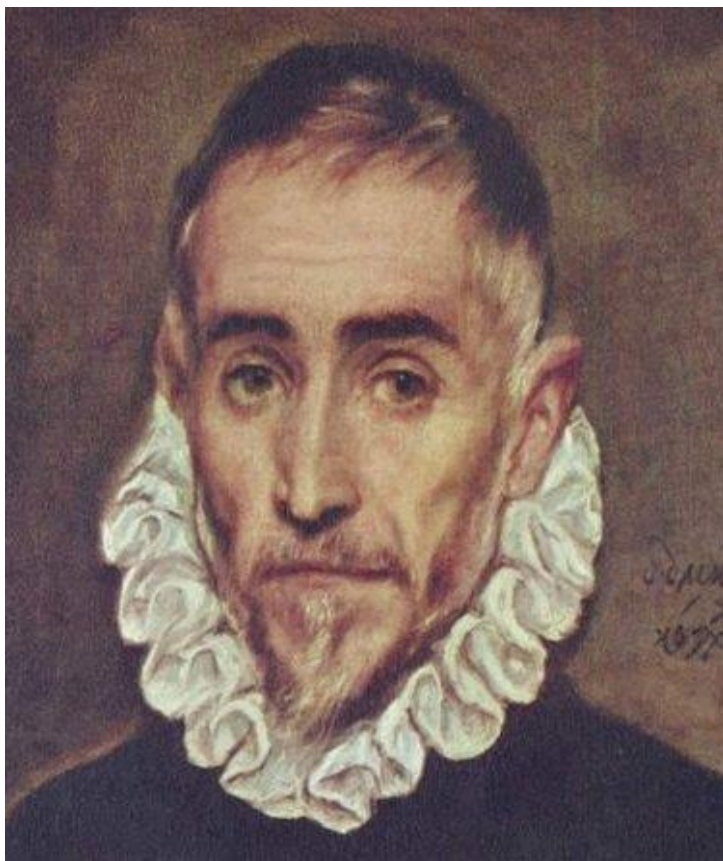
H. Aldegrever: Autoportrét (16.st.)

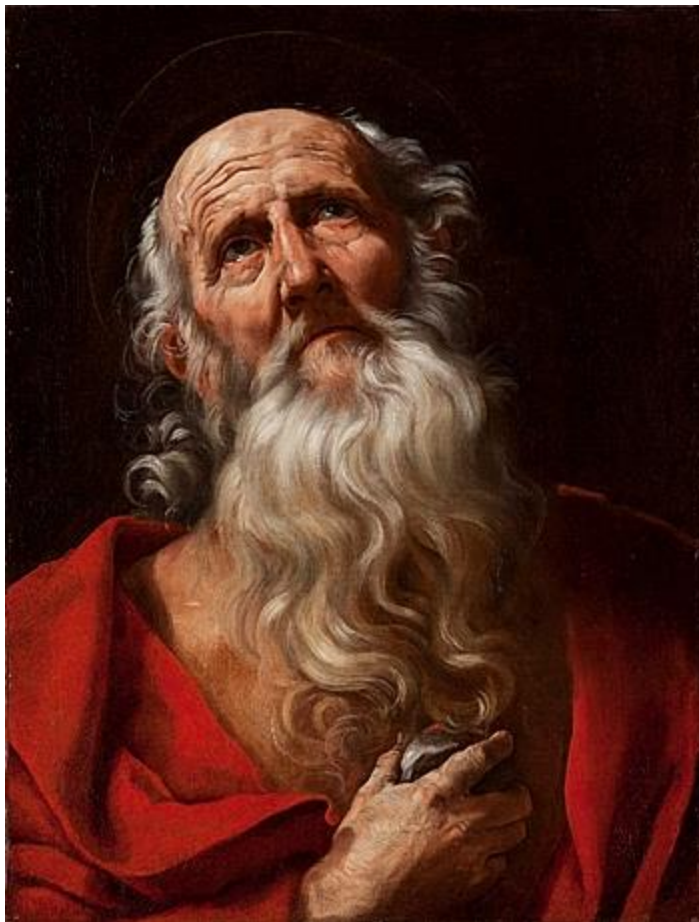
G. de La Tour: Sv. Hieronymus číta list (1627-1629)

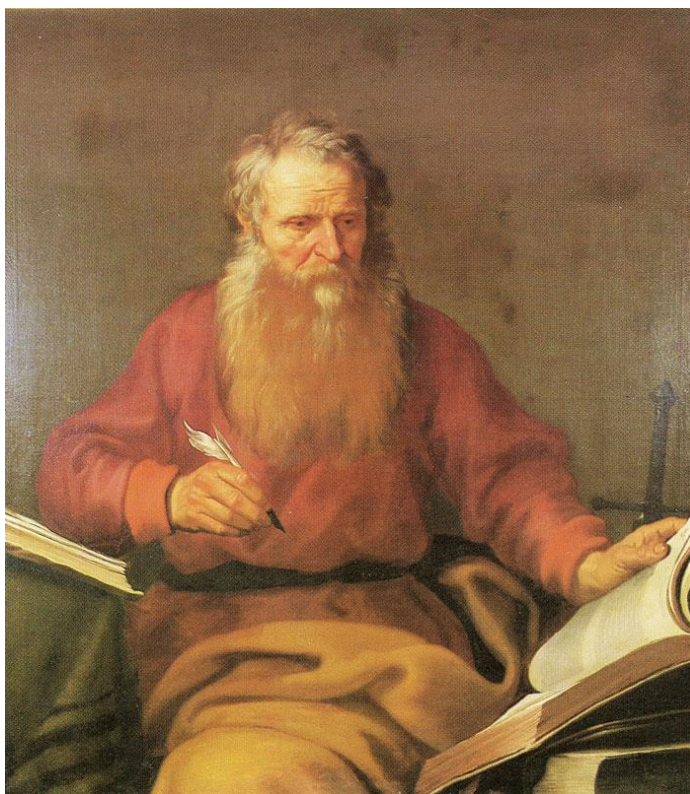
G. Reni: Poprsie Krista (17.st.)

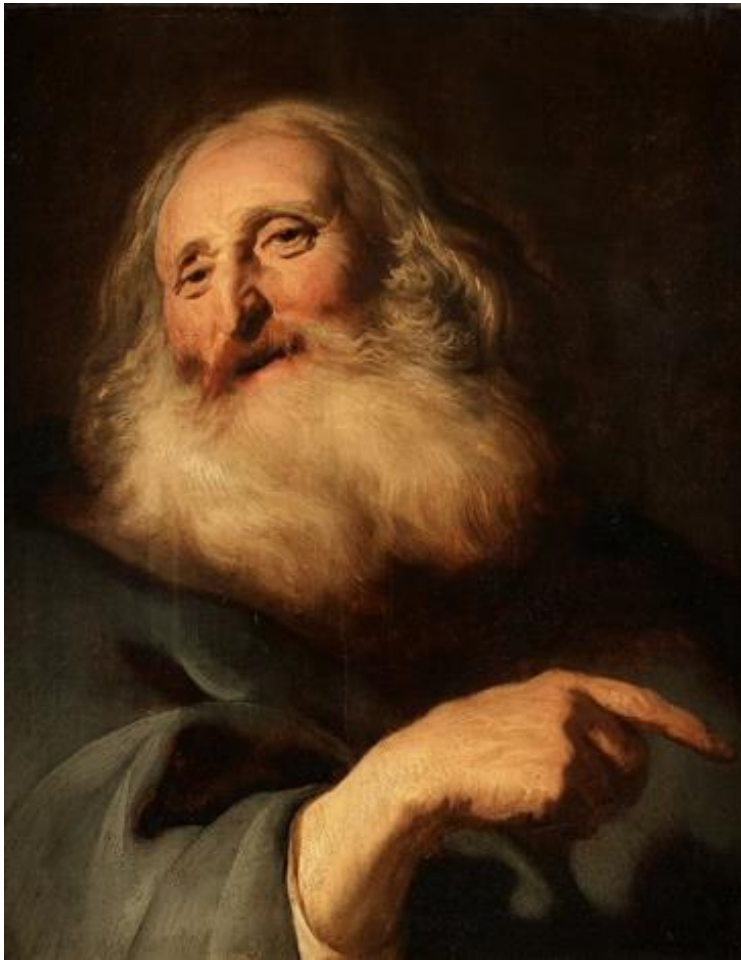
El Greco: Portrét starého muža (detail, 1587-1600)

G. Reni: Sv. Hiernonymus (17.st.)

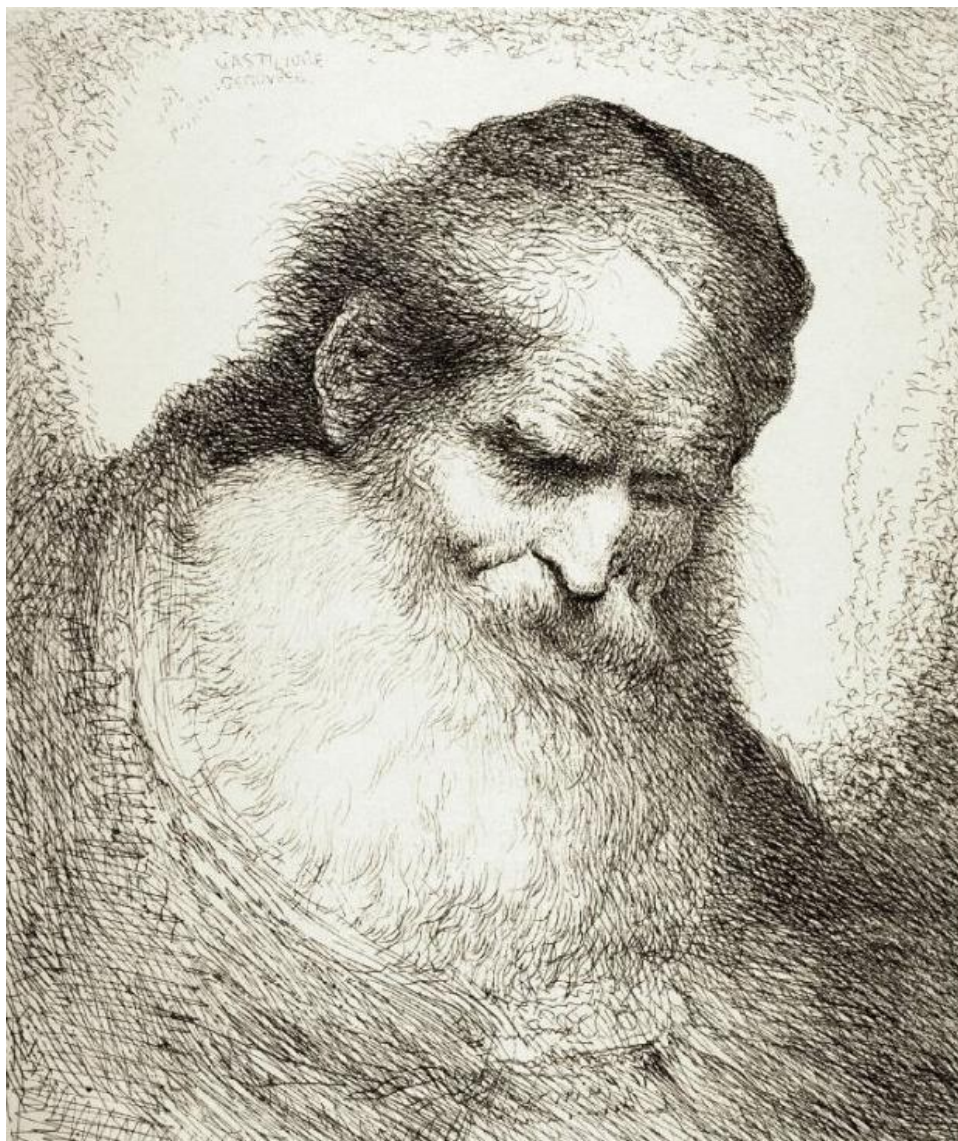
L. Jacobsz: Sv. Pavol (1629)

J. A. Backer: Starší muž s bradou (17.st.)

G. Ceruti: Fajčiari muž v orientálnom habite (1740)

G. B. Castiglione: Starý fúzatý muž s predklonenou hlavou (lept, 17.st.)

Ch. Spencelayh: Miláčik (20.st.)

Füssli Johann Heinrich - (†1825); švajčiarsko-anglický maliar a spisovateľ, ktorý v Anglicku bol známy ako Henry Fuseli; pracoval a strávil väčšinu svojho života vo Veľkej Británii; ťažko klasifikovateľný maliar; začiatky tvorby *neoklasicistické* a *preromantické*; po pobyte v Taliansku dosiahol definitívny štýl vychádzajúci z manierizmu; jeho vášeň, precítnosť a subjektivita vo dovedli k *romantizmu*; jeho diela čerpajú z divadelných tém; všetky jeho diela v sebe spájajú neoklasicistické a romantické prvky; niektorí znalci ho prirovnávajú ku *Goyovi*; považovaný aj za predchodcu *surrealistov* a *expresionistov*; pozri *E. H. Baily*

http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Heinrich_F%C3%BCssli

http://en.wikipedia.org/wiki/A_Vindication_of_the_Rights_of_Women

http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Heinrich_Füssli

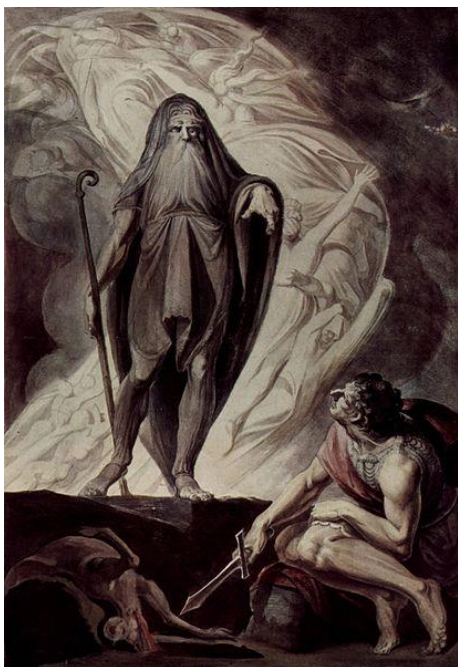
http://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Fuseli

<http://www.art-wallpaper.com/8619/Füssli+Johann/Cerasimus+and+Huon+flee+before+the+elf+king+Oberon?Width=1600&Height=1200>

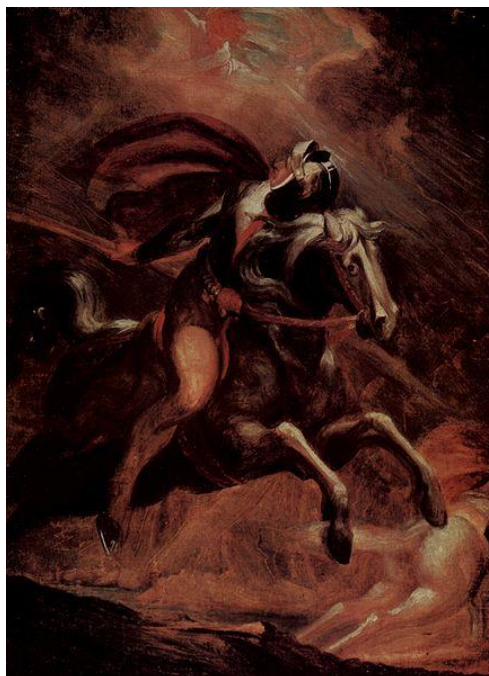
<http://www.wikiart.org/en/henry-fuseli/friar-puck>

J. H. Füssli: Odysseus predu a Charybdou (1796)

J. H. Füssli: Teiresiás veští v podsvetí Odyseovi
J. H. Füssli: Tethis prosí Hefaista o zbroj pre Achilla

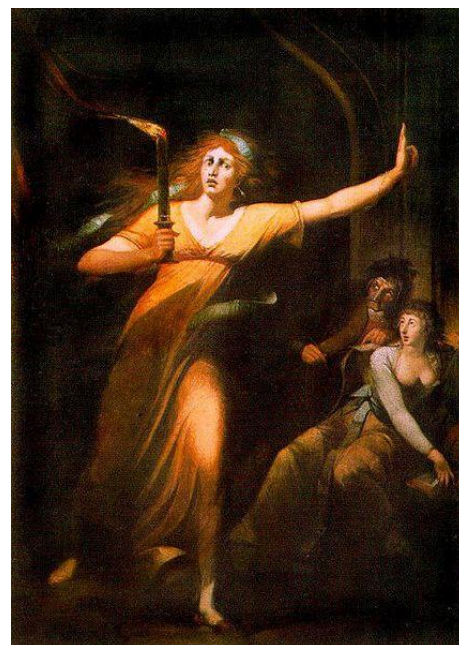
J. H. Füssli: Thor zápasí s morským hadom Jörmungandom (1788)
J. H. Füssli: Cerasimus a Huon utekajú pred kráľom elfov Oberonom (1804-1805)

J. H. Füssli: Nočná mora (1781)

J. H. Füssli: Nočná mora (1802)

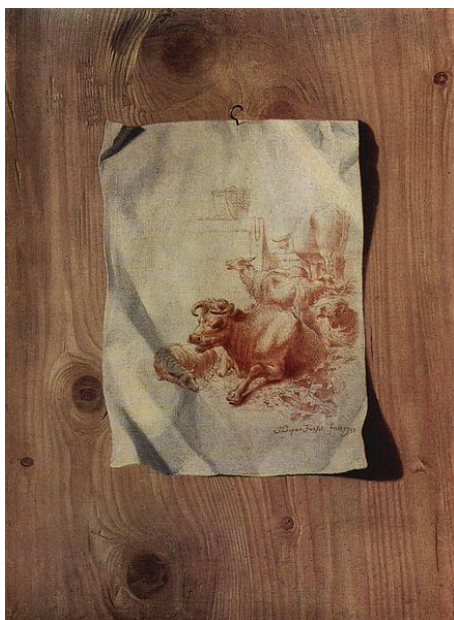
J. H. Füssli: Námesačnosť Lady Macbeth (1781-1784)

J. H. Füssli: Nočná návšteva laponskej čarodejnice

J. H. Füssli: Šialená Katarína (1806-1807)

J. H. Füssli: Trompe-l'oeil (1750)

J. H. Füssli: Umelec dojatý veľkosťou antických fragmentov (rudka a lavírovanie sépiou, 1778-1779)

J. H. Füssli: Titania hladí osla Botto po čele (1793/1794)

J. H. Füssli: Stvorenie Evy (z Miltonovho cyklu Stratený raj, 1793)

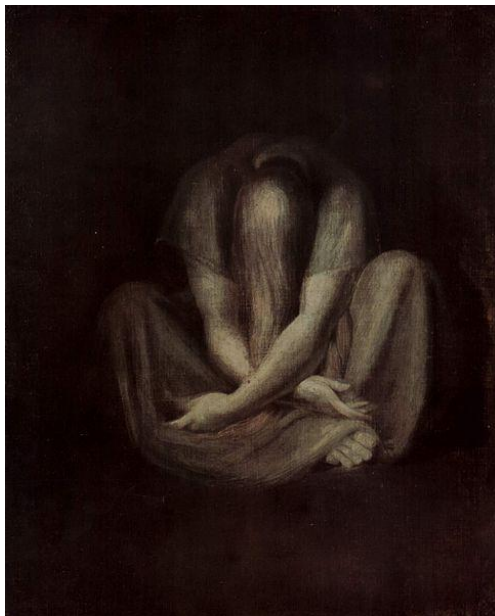
J. H. Füssli: Titania a Botto (1790)

J. H. Füssli: Lady Mackbet s dýkou (1812)

J. H. Füssli: Falstaff v koši na bielizeň (1792)

J. H. Füssli: Ticho (z Miltonovho cyklu Stratený raj, 1799-1801)

J. H. Füssli: Jazdec napadnutý obrím hadom (1800)

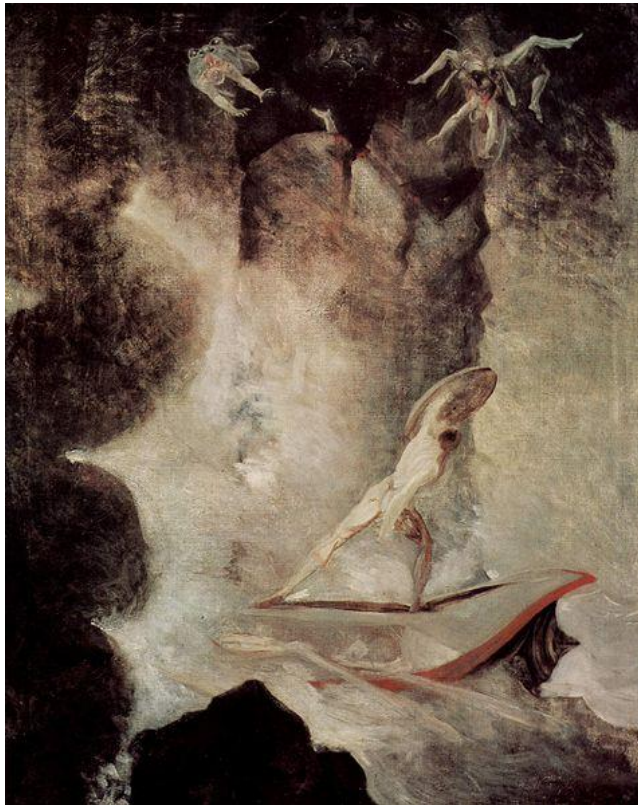
J. H. Füssli: Kremhilda objíma mrtvého Siefrieda (1817)

J. H. Füssli: Smrť Achilla. Thetis smúti nad mŕtvym Achillom (1780)

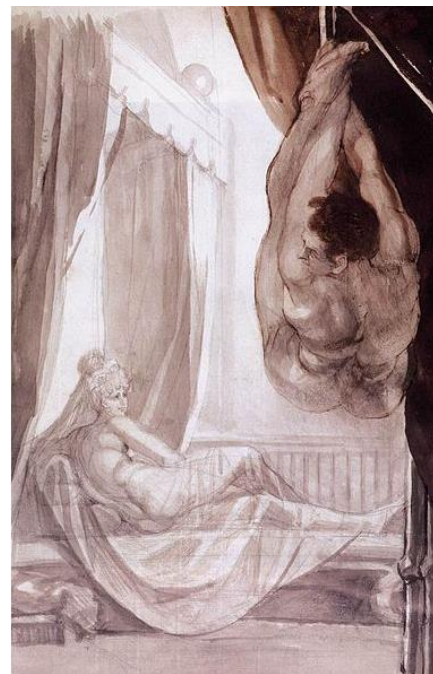
J. H. Füssli: Pandareove dcéry (1795)

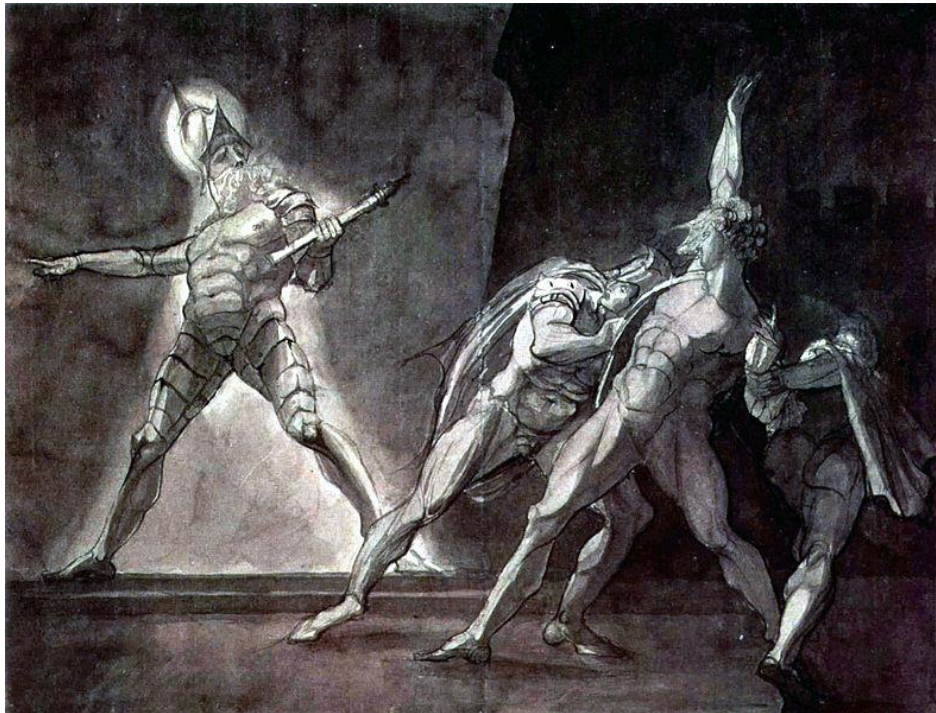
J. H. Füssli: Odyseus pred Skyllou a Charybdou (1794-1796)

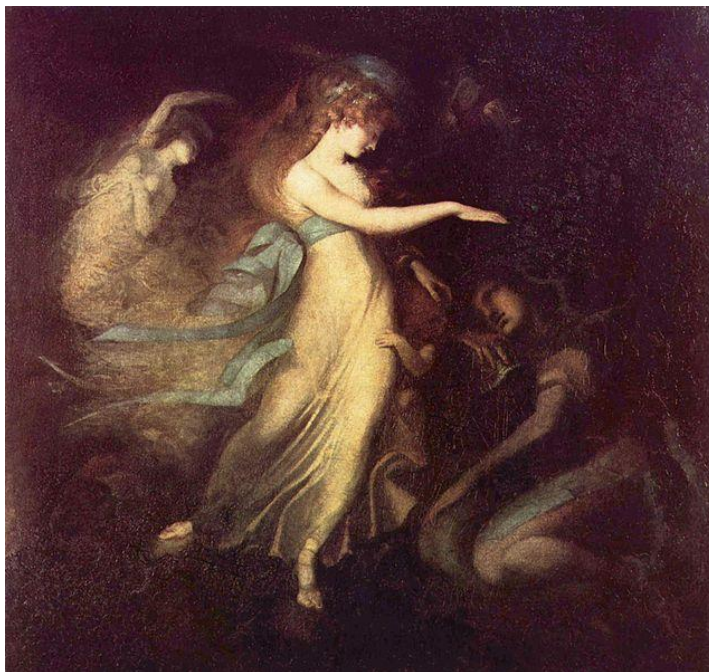
J. H. Füssli: Kriemhilda ukazuje Guntherovi prsteň Nibelungov (1807)

J. H. Füssli: Brunhilda pozoruje Gunthera, ktorý je zavesený na strope (1807)

J. H. Füssli: Hamlet a jeho otec Ghost (atrament a ceruzka na kartóne, 1780-1785)

J. H. Füssli: Princ Artur a kráľovná víl Mab (1788)

J. H. Füssli:

H. Fuseli: Mackbeth si pýta radu videnia ozbrojenej hlavy (18.st.)

J. H. Füssli: Mackbeth a Banquo s tromi čarodejnicami (18.st.)

J. H. Füssli:

J. H. Füssli: Kráľovná víl (1815-1820)

fylaktérie - tefilin

Fylgja - množné číslo fylgjur; v *severskej mytológii* duch, ktorý sprevádzal človeka v súvislosti s jeho *osudom* alebo *šťastím*; v prípade, že fylgja zomrel, jeho majiteľ zomrel tiež; Fylgja sa zvyčajne objavoval v podobe zvieratá; verilo sa, že svojim charakterom a formou sú úzko súvisel s charakterom svojho majiteľa; získal niečo, čo reprezentovalo znaky alebo životný štýl osoby, takže to bol považovaný za *dušu* človeka, ktorá sa oddelila od tela; bojovník, človek urodzeného pôvodu následne mával flygja v podobe medveďa alebo vlka a preberal ich vlastnosti; nenásytná osoba mohla mať Fylgja v podobe prasaťa; Fylgja mohol byť videný vo sne, ale podľa *ság* jeho videnie bolo znamením smrti; ak fylgja mal podobu ženy, potom bol považovaný za strážneho ducha ľudí a rodov; Fylgja sa doslovne prekladá ako „nasledovník“, ale niekedy (mernej často) je predstavovaný ako pútnik pohybujúci sa pred svojím majiteľom, (v „skutočnosti“ alebo v sne niekoho, koho navštívi vlastník Fylgja nasledujúci deň); tým je podobný írskemu *Fetch*; pozri *bytosti severskej mytológie, nórske legendárni tvorovia, premena (mágia,) severski legendárni tvorovia, bytosti v severskej mytológii, škandinávské legendárne bytosti*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Fylgja>

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Fylgja>

Fysiologos - gréc. *Physiologus* - „Prírodovedec“

fyzionómia - podoba, výraz (tváre), vzhľad; pozri *proporcie* (Baleka)